

Proglas

Proglas je veršovaná předmluva k evangeliu a také nejstarší slovanská báseň, jejíž text se nám dochoval.

Báseň pochází patrně z 9. století a je možná od svatého Konstantina, který sám pořídil první překlady bohoslužebných knih do slovanštiny. Původním záměrem autora bylo přiblížit biblický text všem národům.

Autor v ní lituje lidu, který musí naslouchat bohoslužbě v jazyku, jemuž nerozumí, a zdůrazňuje právo věřících na mateřský bohoslužebný jazyk.

Předmluva k evangeliu

Jsem předzpěv k svatému evangeliu.
Jak dříve předpověděli proroci,
Kristus přichází shromáždit národy,
neboť jest světlem tohoto světa.
Splnilo se to v tisíciletí tomto sedmém.
Oni totiž řekli: Slepí prohlédnou
a hluší uslyší slovo Písma.
Neboť jest třeba poznati Boha.
Proto slyšte, Slované, toto:
Dar tento jest zajisté od Boha daný,
dar Boží jest to údělu na pravici,
dar duším, nikdy se nekazící,
těm duším, které jej přijmou.
Matouš, Marek, Lukáš a Jan
učí všechen lid a praví:
Všichni, kdož spanilost svých duší
vidíte, neboť toužíte radovat se,
zapudit temnotu hříchu,
a zbavit se zkázy tohoto světa
a rajský život nalézti
a uniknout plameni hořícímu,
slyšte nyní svým rozumem,
slyšte, všechen lide slovanský,
slyšte Slovo, přišlo od Boha,
slovo krmící lidské duše,
slovo posilující srdce i rozum,
slovo toto, připravující k poznání Boha.
Jako bez světla se nepotěší
oko patřící na všechno stvoření Boží,

nýbrž vše není ani krásné ani viditelné,
tak je to i s každou duší bez knih,
jež nezná zákona Božího,
zákona knižního a duchovního,
zákona zjevujícího ráj Boží.
Neboť který sluch, jestliže rachot hromu
neslyší, může se báti Boha?
Dále chřípí, nečichají-li vůně květu,
kterak pochopí zázrak Boží?
Vždyť ústa, jež necítí sladkosti,
činí člověka jako kamenným.
Ještě víc však duše bez knih
zdá se být v lidech mrtva.
Bratři, to vše jsme my uvážili
a povíme vám radu výbornou,
která všechny lidi zbaví
života zvířeckého a žádostivosti,
abyste, majíce mysl nerozumnou,
a slyšíce slovo cizím jazykem,
neslyšeli je jak hlas zvonce měděného.
Neboť svatý Pavel uče toto řekl,
modlitbu svou napřed vzdávaje Bohu:
Chci raději pět slov pověděti,
a svým rozumem je říci,
aby i všichni bratři rozuměli,
než deset tisíc slov nesrozumitelných.
Kterýpak člověk toho nechápe,
který nepřidá moudrého podobenství,
vykládajícího nám správně řeči?
Vždyť jako zkáza hrozí tělu,
a všecko je hubí, víc než hnis jej ničíc,
nemá-li patřičného pokrmu,
tak každá duše přestává
žít a nemá v sobě života božího,
když slova Božího neslyší.
Ještě jiné podobenství velmi moudré
povězme: Lidé, kteří se milujete
a chcete růsti růstem Božím,
kdo z vás neví, že tato víra pravá,
jako símě padající na pole, -
tak ona v srdcích lidských
má zapotřebí deště Božích písem,

aby úroda Boží hojněji vzrostla?
Kdo může povědět všechna podobenství,
jež usvědčují národy bez knih,
nehovořící řečí srozumitelnou?
Ani umí-li všechny řeči,
nedovede vylicít jejich bezmoc.
Nicméně rád bych připojil své podobenství
a málo slovy podal mnoho smyslu.
Nahé jsou zajisté všechny národy bez knih
a nemohou bojovati bez zbraní
s protivníkem našich duší,
uchystáni za kořist věčné muky.
Národové, kteří nemáte rádi nepřítel
a hodláte zápolit s ním mocně,
otevřete pozorně dveře rozumu,
když jste přijali nyní zbraň tvrdou,
kterou kovají knihy Hospodinovy,
hlavu ďáblu mocně potírající,
neboť kdo přijme knihy tyto -
Moudrost - Kristus jimi mluví
a duše vaše posiluje.
Apoštoly pak se všemi Proroky,
kdo zajisté jejich slova zvěstují,
budou schopni zabít nepřítel,
dobré vítězství Bohu přinášejíce,
rozkladu těla hnilobnému uniknou,
těla, jehož život je jako ve snu,
nebudou padat, ale pevně stát,
a že vůči Bohu se ukázali chrabrými,
budou stát na pravici Božího trůnu,
když přijde ohněm soudit národy,
věčně s anděly se radující,
ustavičně slavíce Boha milostivého,
písněmi z knih vždycky
Boha opěvující, který se nad lidmi smilovává.
Jemu přísluší všeliká sláva,
čest a chvála, Božímu Synu, vždy
s Otcem i svatým Duchem
na věky od veškerého tvorstva.
Amen.